

VIRGINIA WOOLF'UN *MRS DALLOWAY* ADLI ESERİNDEKİ ÜSLUBUN İNCELENMESİ

Ferah SARIKAŞ*

ÖZET

Bu çalışmada, dil, üslup ve yazar arasındaki yakın ilişki üzerinde durulmaktadır. Bilindiği üzere, dilin en önemli işlevi iletişimi sağlamasıdır. Genellikle, her durumda; yazılı veya sözlü söylemde, farklı dilsel değişkenler kullanılır ve her bireyin kendine özgü bir dil kullanımını vardır. Bu kişiye ait yazma ve konuşma tarzı üslup diye bilinmektedir.

Edebiyatta pek çok romancı, öykü yazarı, şair, oyun yazarı bugün sahip oldukları ünlerini kendi dilbilimsel özelliklerini barındıran üsluplarına borçludurlar. Bu üslup incelemesinde yazar olarak ünlü bir yirminci yüzyıl İngiliz yazarı olan Virginia Woolf seçilmiştir. Woolf, romandaki karakterlerin ve olayların yazarın görüş açısından anlatıldığı geleneksel roman tekniğine uymamıştır. *Mrs Dalloway* adlı romanında “bilinç akımı” tekniğini çok başarılı bir şekilde kullanmış ve düşüncelerini dolaylı yollarla ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat, dil, üslup, yazar.

ABSTRACT

In this study, close relationship between language, style and the author will be pointed out. The basic function of the language appears to be communicating our ideas, as we all know. Different linguistic varieties are generally used in different situations and every person has his/her own distinctive usage of language. This personal manner of writing or speaking is known as style.

In literature, many of novelists, dramatists, poets owe much of their reputation to their personal style which embodies the linguistic habit. Virginia Woolf is chosen because she is known as a famous twentieth century English novelist who broke with the traditional novel form in which the personalities and events are expressed from the author's point of view. In *Mrs. Dalloway*. Woolf applies the 'stream of consciousness' technique successfully and she conveys her thoughts indirectly.

Key Words: Literature, language, style, author

DİL VE ÜSLUP

Dilin en belirgin işlevi, düşünce alışverişini ve iletişimi sağlamasıdır. İnsanlara kendimizi, çevremizi anlatmakta ya da başkalarından onların çevreleri hakkında bilgi almakta, düşünce ve bilgi alışverişinde bulunmak için dili kullanırız. İnsanların içinde buldukları mevcut durumlar, kullandıkları dilin özelliklerini belirlemede rol oynar. İnsanlar selamlaşma, haber okuma, konuşma yapma, günlük konuşmalar, deyimsele ifadelerde ve argoda farklı dilbilimsel çeşitlilik kullanırlar. Bu dilbilimsel çeşitlilik bir kültür hazinesidir. Kaplan bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Dili, kültür hazinesi yapan çıplak dil kaideleri değil, duygu, düşünce ve çeşitli hayat tecrübelerini anlatmak için halkın yüzyıllar boyunca icat ettiği sayısız ifade şekilleridir.” (2003:176)

* Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Öğretim Görevlisi, fsarikas@comu.edu.tr

Gerçekten de öyledir; günlük hayatta bile, insanlar bireysel sesler ve el yazısı üslubunu göreceli olarak geçici durumlarda kişiye ait dilbilimsel karakteristik olarak kullanırlar. Edebiyat, normal ve konuşma dilinden farklı bir dil sunduğundan, edebiyatta yazarı romancı, oyun yazarı, şair, öykü yazarı diye sınıflandırmanın birçok örnekleri vardır. Yazarın dili kendine özgü kullanımı, kişisel dilbilimsel kimliğinin temeli bu çeşit sınıflandırmaya neden olmaktadır.

ROMANDA ÜSLUP

Edebi dil birçok yazar tarafından sık sık büyük bir itina ile seçilip, kullanılmaktadır. Bir edebi metinde dilin farklı kullanımı üzerinde çalışma yapıldığı takdirde, bir yazarın üslubuna akıllıca erişilebilir.

Dickens'in üslubu, Proust'un, James'in, Lawrence'ın ve Woolf'un üslubu, yazarın bireysel üslubuna birkaç örnek teşkil eder. Bir yirminci yüzyıl İngiliz romancısı olan Virginia Woolf "bilinç akımı" tekniğinin en yetkin temsilcisi olarak tanınmaktadır. Yazar romanlarında zaman, değişim ve insan kişiliğinde aklın ve hafızanın önemi kadar, kişiye ait kimlik ve kişisel ilişkileri büyük bir incelikte ele almaktadır.

"BİLİNÇ AKIMI" TEKNİĞİNİN TANIMI

Bozkurt "bilinç akımı" tekniğini şöyle tanımlamaktadır: "Bir karakterin aklından geçen çeşitli duygu ve düşünceleri betimleyen bir edebiyat tekniğidir." (1977:21)

Bilinç akımı tekniğini romanlarında kullanan yazarlar, büyük bir ihtimalle insanın varoluş anlamını dış dünyadan daha çok insanın aklında bulunabileceğini varsaymaktalar. Bu roman tekniğinde betimlenen düşünceler ve duygular genellikle hiçbir mantıksal düzene sahip değildir ve serbest psikolojik çağrışımlarla doludur ve romancı, insan ruhunun sınırsız derinliklerinde dolaşır.

Çetin bu teknik hakkında şu yorumu yapmaktadır: "Roman karakterlerinin duygu ve düşünceleri aktarılırken dış zaman ve mantığa bağımlılık aranmaz. Hatırlamalara, çağrışımlara bağlı olarak, birbiriyle kopuk ve bağlantısız olay, duygu ve düşünceler dağınık bir biçimde sergilenir." (2003:296)

Gerçekten de "bilinç akımı" tekniğinde olaylar, zamanlar, mekânlar, durumlar, olgular arası anlamlı bağlantılar olmayabilir. Kişi, somut olarak bedeniyle belli bir zaman ve mekânda bulunurken; hayalinde çok farklı ve alakasız zaman ve mekânlarda dolaşmaktadır.

VIRGINIA WOOLF VE ÜSLUBU

Yirminci yüzyıl İngiliz yazarı olan Virginia Woolf, 1882’de Londra’da doğmuş ve bir eleştirmenin kızıdır. Yazar, babasının görkemli kütüphanesinde kendi kendini eğitmiştir. Çocukluğunda Victoria döneminin seçkin kişileri ile tanışmıştır. 1904’te babasının ölümünden sonra “Bloomsbury” adı ile tanınan ve üyelerinin kayıtsız şartsız düşüncenin dürüstlüğüne inandığı bir gruba katıldı. Bu grup, insan hareket ve davranışlarında aklın önemli olduğunu savunmaktaydı. Mamafih, Bloomsbury grubunda teori ve uygulamada bir farklılık vardı. Grup üyeleri birbirleriyle çekişmekteydiler ve kişisel ve edebi çalışmalarında toplumun diğer sosyal tabakaları ile ilgilenmemişlerdir. Kendilerini üstün görmekteydiler. Nitekim Virginia Woolf’da Bloomsbury grubunun bir üyesi olarak daha düşük sosyal sınıfları küçük görmüştür.

Daha sonra Woolf, bir gazeteci ve deneme yazarı olan eşi Leonard Woolf ile birlikte o dönemin en ilginç edebiyat eserlerinin ve Woolf’un kendi eserlerinin basıldığı Hogarth basımevini kurmuştur.

Warner, yazarla ilgili olarak şunlara dikkat çekmektedir. “Virginia Woolf romanlarında uyarladığı anlatım tekniği sayesinde çok ünlü olmuştur. Hayatı gördüğü ve anladığı gibi takdim edebileceği bir üslubu tatbik etmiştir.” (1985:83)

Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde uygulanan roman tekniği, Woolf’a anlaşılmas ve yetersiz gelmiştir; böylece geçerli olan tekniği yok etmeye koyulmuş ve kendi vizyonunu anlatan yeni bir üslup uygulamıştır. Gerçekten de yazar, insan tecrübesi gerçeğinin bilinç içinde barındığını hissetmiş ve bilincin bu yönlerinin daha zarif temsilini aramıştır. “Bilinç akımı” tekniğinde titiz bir şiirsel akışa geçişi ele aldığı kendi üslubunu geliştirmiştir ve nesire, lirik şiirin bir çeşit ritmini ve imgelerini katmıştır.

Woolf, *Pazartesi veya Salı* adlı eserindeki skeçlerde aklın, geçmişe bakış ve beklenti arasındaki gidiş gelişini, çevreden kaynaklanan olayların ve bilinç akımındaki ince izleri, eylemle düşünce arasındaki kararsız hareketini keşfe çıkmıştır. Bunlar teknik deneylerdir ve *Jacob’un Odası* (1922), *Mrs Dalloway* (1925), yeni tekniğiyle yazılmış ilk başarılı romanı *Deniz Feneri* (1927); *Orlando* (1928), romanlarından en üslupçusu olan *Dalgalar* (1931), 1941’de ölümünden sonra basılan *Sahne Aralarında* (1941) karakteristik tekniğinin tamamıyla geliştirildiği ikinci dönem romanlarının yazılmasına temel olmuşlardır.

Yazar, II.Dünya Savaşına duyduğu dehşet ve aklını kaybetme korkusu yüzünden intihar etmiştir. Romanlarında dış dünya ve akıl arasındaki ilişki temel konudur. Toplumda kadının çektiği acılar ve maruz kaldığı baskılarla çok ilgilidir. Sevgi, güzellik, evlilik kurumu, yalnızlık, hayat ve ölümü sorgulamaktadır. 19. yüzyıl romanlarında çok geniş yer kaplayan aktörsel, toplumsal, ekonomik ve dinsel sorunlar Woolf'un kitaplarında da önemlidir; ama bunlar ancak tanıttığı insanlar için dünyayı renklendirdiği ve yaşamın onlarca duygusal olarak nasıl algılandığını sergilediği ölçüde okura iletilir. Romanlarında karakterler iç dünyaları öyle meşguldürler ki tüm dış nesnelere yalnız akıl içindeki imgeler olarak görürler. Akıl, dış gerçeklerin varoluşlarından emin olamadığı için roman karakterleri de diğer insanlarla iletişim kurmakta zorlanırlar.

Mc Laurin, Woolf'un romanlarındaki karakterleri şöyle tasvir etmektedir: “Birçoğu çok yalnızdır ve ayrılmışlıktan kurtulma arzularını tatmin etmek için ümitsizce çevreleri ile ilişki kurmaya çabalarlar.” (1985:145)

Karşılıklı konuşma genellikle tamamlanmamış ve kuralsız, düzensiz ve eksik cümlecikler, bölük pörçük ifade kalıpları, sayıklamalar, meydana gelmektedir; bunlar da insanların hiçbir zaman tam olarak iletişim kuramadıklarını göstermektedir.

Romanlarda farklı şahsiyetler, belirli sayıda bölümler vardır ve biçim görünürde nesirdir. Bu özelliklerin dışında, çok fazla kelime ve imge kullanımı, dilde müzik ve ritmin bulunması ve konu, olay örgüsü, dönüm noktası bulunmaması en belirgin özelliklerdir.

MODERN ROMANIN EN İYİ ÖRNEKLERİNDEN BİRİ OLARAK *MRS DALLOWAY*

Mrs Dalloway adlı romanı Virginia Woolf'un “bilinç akımı“ tekniğini tamamıyla uyguladığı üslubunda yazılmış en başarılı eserlerinden biridir. Romanda sinemadakine benzer bir hız, nefes nefeselik, makaslamaların bulunduğu bir üslup icat etmiştir.

Geleneksel romanda bir tarafta kişiler, diğer tarafta geçmiş yaşantı ve mevcut durum vardır. Her biri ayrı bir boyutta var olmaktadır ve biri diğerine göre daha kesintisiz ve gerçektir. *Uğultulu Tepeler* veya *Aşk ve Gurur* da olduğu gibi bazen çevrenin kişiler üzerindeki şaşılasi etkisini de görmek mümkündür fakat bu etki karmaşık ve sürekli değildir. Sunulmaktan daha çok belirtilmiştir ve kişiler, geçmiş yaşantı ve mevcut durum özel değerlerini korumaktadır.

Woolf'a göre, roman yazarına düşen görev, hayatı farklı insanların akıllarından yansıdığı göstermedir; bu yuzdende kişileri ve olayları, yazarın bakış açısından yansıtıldığı geleneksel roman geleneğine karşı çıkmıştır.

Mrs Dalloway de kişilerin oldukça samimi bağları vardır; biri diğeri ile kaynaşır. Bir karakter, diğerrinin gördüğü, duyduğu ve işittiği şeylerin etkisine maruz kalmaktadır ve kaçınılmaz olarak romanda sunulan; yaşayan bir karakterin cansız nesnelere arasında azamete yürümesinden daha ziyade, bir karakterin mevcut durumunun ve geçmiş yaşantısının, canlı bir öge olduğu hayatın karmaşıklığıdır.

Romandaki kişiler (karakterler) kendine özgü dramları olan gerçek kişilerdir. Günlük yaşantının etkisi altında kişiler yada kişinin aklından geçenlerle günün renklenmesi; hangisi daha gerçek bilinmemektedir.

Bennett'e (1984:119) göre beş ana karakter vardır. Bunlar ana karakter Clarissa Dalloway, evlilik öncesi döneminden eski bir sevgili Peter Walsh, Clarissa'nın eşi Richard Dalloway; hayal kırıklığı içerisindeki bir savaş emeklisi olan Septimus Warren Smith ve Warren Smith'in eşi Rezia 'dır.

Geçekten de, bu beş ana karakter, roman da diğere kişilerin önündedir; çünkü okuyuculara düşüncelerini kendi kendilerine yaptıkları monologlarla ve karşılıklı konuşmalarla iletirler. Bu beş karakter birbirleriyle ortak merkezli bir hareket içindedirler. Bir grupta Mrs Dalloway, Peter Walsh ve Richard Dalloway, diğere grupta Septimus Warren Smith ve Rezia vardır. Bu grupların her birinin çevresinde önemi ikinci derecede olan roman karakterlerinin oluşturduğu bir halka vardır. Bunlar Sally Seton, Lady Bruton, Doris Kilman, Hugh Whitbread ve Clarissa Dalloway'in çevresindeki Elizabeth Dalloway, Septimus Smith'in çevresindeki Sir William Bradshaw ve Dr. Holmes gibi kişiler halkası vardır.

***MRS DALLOWAY*' DEKİ “BİLİNÇ AKIMI” TEKNİĞİ**

Daiches, Virginia Woolf'un üslubunu şöyle tasvir etmektedir: “Woolf, kitabın zaman ve mekân içerisindeki konu alanını sınırlandırmaktadır; yani karakterlerin sayısı az ve birbirleriyle ilişkileri de açık ve nettir. Duygu, düşünce akımı ve izlenimler açık seçik olarak ait oldukları karakterlere özgüdür.” (1960:202)

Woolf, Daiches'inde değindiği üzere, *Mrs Dalloway* de “bilinç akımı” tekniğini kullanarak, Clarissa, Peter ve Septimus'un akıllarından birbirlerine akımın olduğu üç ayrı

düşüncede sunmaktadır Romanın merkez ilgi alanı Clarissa'nın bilinci olduğundan, itinalı bir şekilde başlangıcın ve bitişin onunla yapılması, romanın yapısal bütünlüğünü korumuştur. İlk bölümde düşünceleri hızlı adımlarla ilerlemektedir; Londra sokaklarında dolaşırken düşünceleri eski arkadaşı Hugh Whitbread gibi sokaktan geçenlerle sekteye uğramaktaydı.

Woolf, Clarissa Dalloway'in geçmiş hayatının tam bir betimlemesini yapmıştır ve kadın kahramanın aklından geçmekte olan gelecekle ilgili düşünce akımı dikkatlice sunmaktadır.

Clarissa, evinden çıktığında dükkânların Fransız vitrinlerini gözden geçirir ve serin sabah havası onu geçmişe götürdüğünde, gençliğinin geçtiği ve ilk aşk deneyiminin yaşandığı yer olan Bourton'daki günleri hatırlar. Gıcırdayan menteşeler, ona Bourton'un gıcırdayan kapılarını anımsatır. Clarissa içinden Richard la evlenmekle doğru bir şey yapıp yapmadığını sorguluyordu. Çok yakın olduğu düşünülen kişiler tarafından bile ihlal edilmemesi gereken, insanın kendine ait bazı özel şeylerin olması gerektiğine inanıyordu. Clarissa. Peter eşinden çok şey bekleyen bir kişi olduğundan, Clarissa Richard'ın temsil ettiği hayatı tercih eder ve onunla evlenir. Peter ile evlenmiş olsaydı, Richard'ın ona tanıdığı özgürlüğe sahip olamayacaktı.

Clarissa dan sonra da okuyucu kendini Smith'in bilincinde bulur. Kuvvetli bir Londra anlayışı ve I. Dünya Savaşından sonraki günlük Londra yaşamı tasvir edilir. Septimus Warren Smith, savaş deneyimi sonunda akıllı, diğer insanların varoluş gerçeklerine anlam veremeyen bir savaş kurbanıdır ve bu soyutlanma ile çıldırmıştır. Septimus, hem doğanın güzelliğine hem de duygu ve düşüncelere hassas olmasına rağmen, insanlarla olan ilişkilerinde karşılık veremiyordu; çünkü onun için insanoğlu, sevgisiz ve hoşgörüsüz bencil bir yaratıktı Woolf, Smitsh ve eşi Rezia'nın mutsuzluğunu çok iyi betimlemektedir. Daha sonraki bölümde de Septimus Smith intihar eder.

Romanın sonunda Clarissa Dalloway, penceresinden karşıdaki evde yatma hazırlığı yapan yaşlı bir bayanı seyrediyor ve bu esnada "İşte insanın diğer insanlarla gizli bir duvar aracılığıyla olan bağıntısı bu" diye düşünür. Yaşlı kadın ışığını söndürür, yatar ve bağlantı kopar. Mrs Dalloway partiye döner. Clarissa'yı görmek Peter Walsh'ı çok heyecanlandırır. Roman, işte böyle Clarissa'nın kimlik arayışı ile son bulur.

Karakterlerin, akıllarının içine dışına olan sürekli hareketler, nesnel ifadelerden duyguların betimlemesine geçişler, romana belli bir akıcılık katmaktadır.

Kitabın, modern dünyadaki sınıf mücadelelerinin yıkıcı güçleri, ekonomik belirsizliği ile uğraşan nesir üslubu yanında, yalnızca sevgi, güzellik, hayat ve ölümü işleyen birde şiirsel yönü vardır.

ÜSLUP INCELEMESİ

Haziran, yaprakları bir bir çekmişti ağaçlardan... Arlington Sokağı ile Picadilly Parktaki havayı kızıştırıyorlardı sanki... (S. 12)

Yukarıdaki paragrafta, havadaki hassasiyet Clarissa'yı etkiler; aklı dışarıdan (çevreden) gelen izlenim akımının etkisi altındadır ve geçmiş döner ve daha sonrada kendi kendine olaylar üzerine uzunca düşünür. Okuyucu kolaylıkla olayları anlatan yazarın üslubu ile düşünen yada yalnızca hisseden bir kişinin üslubunu ayırt edebilmektedir.

Belki yüzlerce yıldır ayrı kalmışlardı Peter'la ... (S.12)

Bu sözler her şeyi bilen anlatıcıya aittir ve Clarissa Dalloway güzel bir sabah St. James Parkında yıllardır ayrı olduğu arkadaşına rastlamasını büyük bir zevkle anlatıyor ve geçmişte yaşadığı o günlerin önemini çok iyi anımsıyordu.

Oysa Peter'la her şeyi paylaşmak, her şeyin derine inmek zorundaydı... (S.13)

Yukarıdaki bölümde Clarissa kendi kendine Peter'dan ayrılıp, Richard'la evlenmekle doğru yapıp yapmadığının muhakemesini yapıyor.

Geleneksel olarak dolaylı anlatımın içinde değerlendirilen “o” (he,she) kişi zamirlerinin sık kullanımı, birinci şahıs ve üçüncü şahıs anlatımlarının ortasında bir anlatım olarak yorumlanır; bu yüzden de Woolf'un roman karakterlerinin düşünceleri arasındaki bir çeşit uyuma işaret etmektedir.

En belirgin dilbilimsel kullanım, bir derece geçmişe atılan fiillerdir. “Bourton'daki günler, olaylar bir bir geliyordu aklıma.” cümlesindeki dili geçmiş zamandaki direkt anlatım, “Haziran, yaprakları bir, bir çekmişti ağaçlardan” cümlesindeki dolaylı anlatımda mişli geçmiş zamana değişir; bu da Woolf'un bayan kahramanına düşünce yapısı farklılığı kazandırmaktadır. Bence, Mrs Dalloway'in avare ve dolambaçlı bir akımı olan bu düşünceleriyle yazar, bayan kahramanının geçmişinin tasvirini ve gelecekle ilgili umutlarını iletmektedir.

Takip eden iki cümleden ilki geçmişle, diğeri de gelecekle alakalıdır:

“Oysa Peter -hava, ağaçlar, çimenler, yanındaki pembe elbiseli kız ne kadar güzel olursa olsun- görmezlikten gelirdi çevresini. Söyleyince, gözlüğünü takar, bakardı” (S.13). “Artık kimse üstüne bir şey söylemeyecekti, kimseyi yargılamayacaktı”(S.13).

Yazarın üslubuyla ilgili diğer bir özellik ise “söylemek” fiilinin kullanımınıdır. Her derin düşünce ve monolog tan sonra “Mrs Dalloway kendi kendine söyledi” ve “Kusursuz bir ev sahibesinin bütün nitelikleri var sende, demişti”, cümlelerinde olduğu gibi “söylemek”(demek) fiilini kullanır. Tabi buralarda “söylemek” fiilini sözlük anlamından daha çok “düşünmek” fiilinin yerine kullanılmıştır. Aynı zamanda Woolf’un geleneksel bir eklenti (tag) sözü olan “düşünüyordu Clarissa”, okuyucuya her şeye hâkim ve bilen bir anlatımcının varlığını hatırlatıyor. Çünkü romancı, Clarissa’nın düşüncelerini tırnak içinde aktarmak yerine, hikâye ediyor.

Katlanılmaz, çekilmez, kusursuz, kalp, insanlar, hayat, akıl gibi birtakım kelimeler sık kullanılmıştır ve büyük bir olasılıkla Woolf’un en çok bilinen kişisel ilişkiler, kişisel kimlik, hayatın sorgulanması, evlilik kurumu, insan aklı gibi konulara işaret etmektedir.

Yaprak, bahçe, çeşme, çimen, gözlük, insanlar, deniz, ok gibi somut isimler, hayat, kişilik (ruh), aksaklık, üzüntü, zaman gibi metin içinde kullanılan soyut isimleri temsil etmektedir.

Woolf, özellikle psikolojik, hissi, işaret eden, sınırlayan, doğrulayan ve tanımlayıcı sıfatları kullanır; bu açıklayıcı, tanımlayıcı sıfatlar, her düşüncenin, olayın, sahnenin büyük bir ustalıkla, detaylı olarak tasvir edildiği biçim bilim değişkenleridir. Yazarın bu zengin, açıklayıcı dili, okuyucunun hem sıradan bir günde bir Londra caddesini gözünde canlandırmasını, hem de bayan kahraman hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır.

Eylem (fiil) gruplarında; istemek, bırakmak, söylemek, beğenmek, endişelenmek gibi durağan fiiller kullanılmıştır ve bu fiiller pişmanlık, ihtiras, arzu gibi insanların duyguları bağlamında hayatın duygusal yönlerini betimlemektedir, diyebiliriz.

Alıntı sayfalarındaki zarflar, özellikle yüzlerce yıldır, son derece, anlatılmaz şekilde, güzel bir haziran sabahı gibi zaman, durum ve yer belirtenler zarflar çok açıklayıcıdır; çünkü bu zarflar, yazarın zaman kavramı, hayat ve yaşlanma olgusu gibi önemli temalarını anlamada ipucu görevi üstlenirler.

Sonuç olarak, karakterleri geçmiş yaşantılarından ayırt edebildiğimiz geleneksel roman tekniğinin aksine, Woolf “bilinç akımı“ tekniğini büyük başarı ile uyarlar ve okuyucuya düşüncelerini dolaylı yönden dili kullanarak iletmektedir; çünkü kullanılan imgeler ve benzetmeler kadar, söz dizimi tekrarları da okuyucunun Woolf’un kelimelerinin ardındaki çeşitli kavram ve fikir üzerinde düşünmesine ve ilişki kurmasına sebep olmaktadır.

K A Y N A K Ç A

1. Bennett, Joan. (1984) *Virginia Woolf: Romancı olarak sanatı* Çevirmenler: Feyza Kantur, Haldun Onuk İstanbul:Alaz Yayıncılık.
2. Bozkurt, R. Bülent (1977) *A Companion to the study of Literature*, Ankara: Hacettepe Univ
3. Çetin, Nurullah (2003) *Roman Çözümleme Yöntemi*, Ankara.: Oncü Basımevi
4. Crystal, David (1987) *The Cambridge Encyclopedia of Literature*, Newyork: Cambridge Univ. Press
5. Daiches, David (1960) *Virginia Woolf: The Novel and the Modern World*, Chicago: University of Chicago
6. Kaplan, Mehmet (2003) *Kültür ve Dil*, Dergah Yayınları
7. Mc Laurin, Allen (1985) “Consciousness and Group Consciousness in Virginia Woolf” *Virginia Woolf: A Centenary Perspective*, London: The Macmillan Press.
8. Warner, Eric. Ed. (1985) *Virginia Woolf: A Centenary Perspective*, London: The Macmillian Press
9. Woolf, Virginia (1989) *Mrs Dalloway*, Çeviren: Tomris Uyar İstanbul: İletişim Yayıncılık
10. Woolf Virginia (1996) *Mrs Dalloway*, London: Penguin Group